

Галина Качан
викладач іноземних мов,
Центр вивчення іноземних мов «Advance K-P»,
м. Кам'янець-Подільський

СОЦІАЛЬНО-ЛІНГВІСТИЧНІ КОНОТАЦІЇ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Проблема поняття конотації – це одна з основних проблем лінгвістики, що не зникає з поля зору дослідників до цих пір. Однак, у різні часи вона вирішувалася по-різному. Одним з перших, хто зацікавився проблемою вивчення співзначення лексичних одиниць у мовознавстві, був Л. Блумфільд. Він же ж і надав терміну “конотація” лінгвістичного статусу та дав йому таке визначення: «**Конотація** (лат. *con* - разом, *notatio* - позначати) - одне з основних понять стилістики, яке означає додаткові семантичні і стилістичні відтінки, що накладаються на основне значення слова в процесі комунікації і надають вислову експресивного забарвлення, певного тону, колориту» [2, с.16].

При дослідженні конотативних значень необхідно брати до уваги перехід від соціального сприйняття до індивідуального. Конотативні асоціації пов'язані з емотивно-експресивним настроєм мовця, тому завжди вказують на умови та сферу функціонування вживаної лексики. Сфера використання – це стилістична характеристика висловлювання. Повне декодування інформації мимоволі зумовлює підсвідомий стилістичний аналіз.

Найбільш яскравою та багатою на конотативні відтінки є група соціально-лінгвістичних конотацій. Згідно з класифікацією В.І. Говердовського, до даної групи входить жаргоністична, розмовна й книжна лексика. Характерна особливість даної лексики – її лексикографічне вираження. Основні функції полягають у передачі експресії, емоцій, та стилістичної віднесеності. Слова, що належать до даної групи, можуть бути як літературного, так і нелітературного стандарту. Конотативне декодування даної лексики зумовлює врахування індивідуальних та загальноприйнятих асоціацій.

Конотація жаргоністичності носить обмежений соціальний характер. Жаргонізми використовуються певними соціальними групами відкритого чи замкненого характеру, виконують інформативно-спрямовану функцію і набувають конотації у чужорідному мовленнєвому середовищі. Причиною виникнення лексики, яка розподілена на соціальні комунікації, є потреба у вираженні актуальної соціальної інформації, що в мовленнєвому варіанті супроводжується експресивністю [1, с.481].

Уживання жаргонізмів не завжди супроводжується вираженням емоцій. Так, наприклад, *half-inch* – “вкрасти” виник як рима до слова *pinch* – “крати”, денотативно називає дію і не вказує на емоції мовця до об'єкта мовлення.

Аналогічний приклад: *chomp* – “чавкати, хавати” – вказує тільки на зниженість лексики. Слово *cocoa* у виразі *I should cocoa!* – Ще б пак!, літературний еквівалент *I should say so!*, вживається жителями передмістя [3, с.183]. Тому *cocoa* або *coco* є денотативним еквівалентом *say so*. Його поява зумовлена бажанням зробити експресивну заміну, що виходить за рамки мовленнєвих стандартів. Як результат *cocoa* та *coco* супроводжуються конотативним значенням жаргоністичності.

Можна зробити висновок, що вживання неемоційної лексики носить тільки інформативний характер: *conk* – “ніс”, *butchers* – “погляд”, *chippy* – “магазин, що торгує рибою та смаженою картоплею”. Конотації такого роду жаргонізми набувають лише за межами звичного поширення.

Жаргонізми експресивно-емотивного характеру різко відрізняються у мовленні, і, як правило, не переходять до його літературного стандарту. Слова *Chinky* – “китаєць”, *bleeder* – “людина, що вимагає, або шантажує” (часом просто негативна характеристика людини), *squeal* – “стукач”.

У межах свого звичного поширення така лексика передає негативне ставлення до об'єкта мовлення, тобто наділена конотаціями, а на тлі загальноприйнятої лексики вона додатково набуває конотації жаргоністичності.

Комунікативні функції жаргонізмів досягаються у разі адекватного вибору слова мовцем і правильного декодування слухачем. “Конфліктна мовленнєва

ситуація виникає тому, що комунікант уживає в нормованому мовленні слова якого-небудь жаргону зі спеціальною установкою, а адресат сприймає це слово без конотацій” [1, с.165].

До конотації розмовності слід відносити слова з яскраво вираженим співзначенням неформального вживання. Звідси виходить, що не всі слова, які вживаються у повсякденному мовленні, мають конотативно розмовний характер.

На тлі нейтральної лексики виділяються слова: *caff* – “забігайлівка”, інколи просто “кафе”; *chocker* – “шоколад”; *eyeful* – “погляд”; *jiffy* – “мить”; *pal* – “приятель”. Вибір конотативно розмовних слів із синонімічного ряду зумовлено бажанням створення неформального колориту висловлювання, тому експресивні та емотивні функції не є обов’язковою складовою розмовної лексики. Головна особливість слів полягає у створенні еквівалентів, які не відповідають мовній нормі. Слова *wanna* – “хотіти”, *gonna* – “збиратись” відносяться до часто вживаних дієслів, використання яких свідчить про неформальний стиль висловлювання, без додаткових конотацій. Оскільки поряд із *wanna* існує літературний варіант *want to*, відповідно: *gonna* – *going to*, то асоціації викликані звучанням слів, пов’язані з розмовним мовленням.

Проте, серед розмовної лексики є ряд слів, що виконують експресивно-емотивні функції, тобто не обмежуються інформативністю повідомлення. Такі слова мають ускладнену конотацію, так як передають ставлення мовця до об’єкта мовлення. Розглянемо такі приклади: *chump* – “дурень”. Негативні емоції виражені у денотації слова, але у виборі між *fool person* та *chump* перевагу надано останньому, оскільки денотація слова сприяє конотативним нашаруванням значень. Категоричність висловлювання у *ripedown!* – “заткнись”, *piffle* – “маячня” передає настрій мовця і його психологічний стан.

Книжна лексика асоціативно пов’язана з правильним мовленням, тобто літературним стандартом. Надмірне вживання її у повсякденному мовленні може викликати певні конотації, характер яких залежить від індивідуального настрою слухача [3, с.41]. Порівняємо конотації наступних прикладів,

уживаних у розмовному мовленні: *to build a house* – “збудувати дім”, *to construct a house* – “сконструювати дім”, *to erect a house* – “спорудити дім”. Вражає своєю незвичністю висловлювання *to erect a house*, помпезність якого може виражати як скриту іронію, так і схвалення. Тому конотацію висловлення *to erect a house* можна визначити тільки у контексті. Конотація наступних прикладів *to construct a house* та *to build a house* відрізняється емоційно. Де *to build a house* – нейтральне, а *to construct a house* – звеличене. Треба зазначити, що денотативний зміст вищенаведених висловлювань однаковий.

Прагматизм мови ділових паперів, офіційного мовлення, мовлення інтелігенції має інформативну спрямованість позбавлену емоцій. Вираження емоцій книжної лексики є у самій денотації слова, тоді як у повсякденному мовленні асоціативна контрастність викликає різноспрямовані асоціації: *perceive* – “зрозуміти” у порівнянні з *get it* – “зрозуміти” викличе у слухача ускладнене сприйняття самої конотації слова, хоча денотативний еквівалент сприймається тільки на раціональному рівні.

Отже, конотативні асоціації, пов'язані з емотивно-експресивним настроєм мовця, завжди вказують на умови та сферу функціонування вживаної лексики. Емотивне значення дає слову можливість не тільки виражати додаткове значення, а й виконує набагато більшу дію, що не зосереджена на інформативній спрямованості повідомлень. Тому установлення конотативного значення лексичної одиниці допомагає більш конкретно виявити емотивно-експресивні настрої мовця певної соціальної групи.

Список використаних джерел:

1. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка: Стилистика декодирования. Москва : Просвещение, 1990. 301 с.
2. Блумфилд Л. Язык. Москва : Высшая школа, 1968. 606 с.
3. Говердовский В. И. Немного о коннотативной эстетике индивидуальной речи. *Актуальні проблеми комунікації та викладання іноземних мов*. Харків : Константа, 1997. С. 40-43.